

Welke boom kiezen in het ‘mvo-bos’?

IS DIT WEL HET MEEST DUURZAME ALTERNATIEF?

Legio labels, keurmerken en certificaten geven al dan niet duidelijke informatie over het duurzaamheidsgehalte van een product of dienst. Het ene label is officieel, het andere niet. Het ene label strooit zand in de ogen, het andere staat echt ergens voor. In een maatschappij waar duurzaamheid steeds belangrijker wordt, vraagt menig inkoper zich af hoe hij zeker kan zijn dat hij het meest duurzame alternatief kiest. Ziet hij in het bos de juiste bomen nog wel?

DOOR REINIER DE NOOIJ EN ROYAN VAN VELSE*

Er is regelmatig verwarring, bijvoorbeeld over de ISO 26000-richtlijn die feitelijk geen eisen stelt en ook geen

keurmerk is. Sommige gerenommeerde keurmerken blijken bij nader onderzoek minder voor te stellen dan wat je verwacht. Zo wordt het Cradle to Cradle Basiskeurmerk afgegeven wanneer leveranciers de materialen in hun producten in kaart brengen en de intentie hebben om stappen te gaan zetten. Dat betekent dus niet per definitie dat de producten al beter zijn. WFTO controleert conformiteit op afstand en niet ter plaatse.

Sommige papierproducenten gebruiken een eigen keurmerk dat wel wat weg heeft van het FSC-logo, zonder echter te voldoen aan dezelfde normen. Wat beantwoordt nou echt aan onze wensen

ten aanzien van duurzaamheid?

Keurmerken zijn vaak erg beperkt en focussen soms alleen op milieuaspecten en laten de mens kant buiten beschouwing, of andersom. Ook zijn keurmerken weinig flexibel en daardoor lopen ze vaak jaren achter op wat er in de markt mogelijk is qua duurzaamheid en circulariteit. Ze nodigen uit tot ontwikkeling tot aan de norm en gaan dan niet meer verder. Inkoopers willen steeds bewuster kiezen voor duurzaam, maar is die duurzaamheid ook aantoonbaar? Keurmerken zijn daarbij nuttige instrumenten, maar bieden niet de allesomvattende oplossing.

DUURZAAMHEID EN CIRCULARITEIT

Met in het achterhoofd de vraag hoe duurzaamheid en circulariteit concreet en toetsbaar kunnen worden gemaakt, ging bureau Optimal Planet in 2011 de uitdaging aan om een model te ontwikkelen dat het duurzaamheidsgehalte van een dienst,

product of project aan kan tonen. Het idee erachter was om dat model te gebruiken als eenmalige toetsing of als monitoring, en dit bij selectie, benchmarken, monitoring en analyses. Ziekenhuis Rijnstate, waar duurzaamheid hoog op de agenda staat, werd in 2015 de eerste klant en een belangrijke ontwikkelpartner.

ONLINE TOOL

Een jaar later, na de nodige pilots, leverde Optimal Planet de laagdrempelige online tool Optimal SCANS op.

De begrippen duurzaamheid en circulariteit worden volop gebruikt in de huidige wereld maar zijn complex om uit te leggen. Daarom is er in het model gekozen voor vijf niveaus van toepassing waarbij ieder niveau verschillende thema's kent. Zo wordt de vraag gesteld of er bij de producent überhaupt aandacht is voor duurzaamheid en circulariteit, aan welke thema's er wordt gewerkt en welke (meetbare) resultaten hieruit voortvloeien, wat de lange-termijnstrategie is op het gebied van duurzaamheid en of er op dit vlak wordt samengewerkt met andere partijen in de sector en keten. De uitvraag in de basis wordt hierdoor al erg breed. (zie figuur 1)

THEMA'S

De thema's per niveau maken het mogelijk om alle facetten van duurzaamheid en circulaire economie te onderzoeken. Mens en maatschappij, financiële gezondheid, voorkoming van verspilling, duurzame energie, schone emissies, duurzaam inkopen en afval en hergebruik vormen hierbij de stevige pijlers.

Veel van deze gebieden worden tijdens offerte-aanvragen vaak over het hoofd gezien. Grafieken maken in het model per leverancier zichtbaar hoe zij op deze verschillende thema's scoren. (fig. 2)

Per thema uiteindelijk kunnen op slimme wijze criteria en gewichten worden gekozen. Dit geeft de vragende organisatie de kans om zijn eigen speerpunten de nodige aandacht te geven. Deze thema's zijn enerzijds algemeen van aard, anderzijds sector-specifiek. Generieke criteria zijn er bijvoorbeeld voor omgang met personeel en

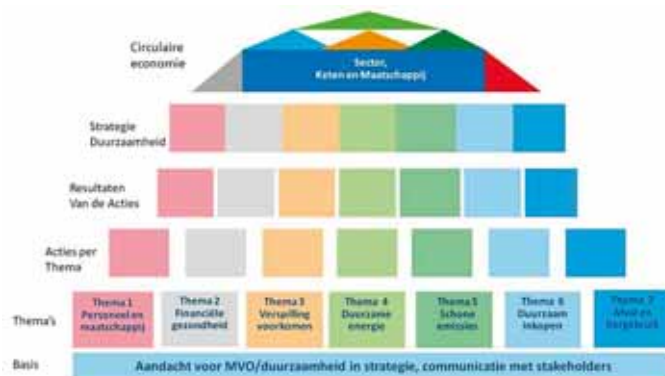
participatie, zoals het bieden van werk aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, en voor duurzame energie. Specifieke criteria hebben onder andere betrekking op het verminderen van schadelijke uitstoot door inzet van machines en transportmiddelen met een lagere uitstoot van fijnstof en stikstof (NOx), of de aanwezigheid van sectorspecifieke keurmerken. Leveranciers die meer doen dan wat keurmerken vragen, kunnen dat met deze methodiek zichtbaar maken.

IN HET ECHT

De tool wordt al ruim toegepast. Een leuk voorbeeld van de wijze waarop deze gebruikt kan worden is de manier waarop de gemeente Arnhem en de Radboud Universiteit de tool inzetten. Aannemers die regelmatig voor deze organisaties werken vullen een scan in, waardoor zowel de inkoopers als de aannemers een goed beeld krijgen van de stand van zaken en ook de verbeterpunten. De aanbestedende partijen maken duidelijk wat ze belangrijk vinden en de aannemers kunnen daar- >>

Figuur 1. De vijf niveaus van Optimal SCANS

Figuur 2. Duurzaam en circulaair worden concreet door de thema's per niveau.

Bij de aanleg van het fietspad van Zevenaar naar Babberich zijn acht mogelijkheden naast elkaar gezet met verschillende soorten wegdek en verschillende funderingen. Daarna kon met een objectieve onderbouwing worden vastgesteld wat binnen het toegewezen budget de duurzaamste en meest circulaire combinatie van opties was.

op inspelen. Er is bij de inkopers meteen inzicht in wat men later redelijkerwijs kan vragen op duurzaamheidsgebied én er is een nulmeting beschikbaar voor de monitoring die volgt. Aannemers die stappen zetten kunnen daarvoor worden beloond.

Een heel andere toepassing was het vergelijken van opties voor het aanleggen van een fietspad van Zevenaar naar Babberich. Acht mogelijkheden werden naast elkaar gezet met verschillende soorten wegdek (bijvoorbeeld betonplaten die deels biobased en deels van gerecycled beton gemaakt zijn) en verschillende funderingen. Op basis hiervan kon met een objectieve onderbouwing worden vastgesteld wat binnen het toegewezen budget de duurzaamste en meest circulaire combinatie van opties was.

INKOPEN

Voor inkopers is een tool als deze een baken in de branding omdat aantoonbaar gemaakt kan worden hoe duurzaam en hoe circulair een project, product of dienst is en hoe deze zich ontwikkelt. Het helpt de inkoper bij het maken van zijn keu-

Een tool als deze is een stap naar een meetbaar meer duurzame wereld.

zes en geeft hem de gelegenheid om deze objectief te motiveren. Wat zijn organisatie belangrijk vindt, kan als leidend worden opgenomen in de analyse door er meer gewicht aan te geven. Is het de menselijke factor, of juist de duurzame energie? Een tool als deze is een stap naar een meetbaar meer duurzame wereld. <<

*Reinier de Nooij (rechts) is milieukundige en oprichter van Optimal Planet. Royan van Velse is manager inkoop in het Rijnstate ziekenhuis.